

"Ex Libris Carissimis" του Christopher D. Morley: Λογοτεχνία και ζωή σε μια έκδοση του 1932"

Γ' ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΚΟΖΑΝΗΣ

25-11-2018 Κυριακή / Αντώνης Ν. Παπαβασιλείου

Φίλες και φίλοι καλημέρα.

Με χαρά προσερχόμαστε στο Τρίτο, παρακαλώ, Λογοτεχνικό Συμπόσιο της Κοζάνης. Συμπόσιο – σύναξη φίλων, γραμμάτων, εντύπων, τεχνών και άλλων έργων που μας τέρπουν και μας βασανίζουν με τρόπο ηδύγευστο.

Λάτρεις, κάπως, της παλαιάς τυπογραφίας κουβαλάμε μαζί μας παλιά στοιχεία, φθαρμένα πιθανώς και τραυματισμένα, αλλά και τι να κάνουμε; Με αυτά πορευτήκαμε, εν χαρά, χρόνια, τώρα.

Και ο λόγος είναι περί του Christopher D. Morley. Ποιητής, μυθιστοριογράφος, δοκιμιογράφος και τόσα άλλα. Ο *αμερικάνος άνθρωπος των Γραμμάτων της εποχής του*, a proper man of letters.

«Χριστόφορος Μόρλεϋ – αμερικανός συγγραφεύς και κριτικός, γεννηθείς το 1890» διαβάζουμε στο Νεώτερον Εγκυκλοπαιδικόν του Ηλίου, τόμος 13ος, σελίς 778 για όσους πιστεύουν στις υποσημειώσεις. Μετά ξεχάστηκε μέσα στο απέραντο δάσος του πνεύματος, σωστόν άγριο ρουμάνι.

Οι διάφοροι λογοτεχνικοί κανόνες, τα πανεπιστημιακά εργαστήρια, οι τρέφοντες βεβαιότητες υπουργοί των γραμμάτων, είναι, ενίοτε ή και πολλάκις, σκληρά

χρηματιστήρια, χωρίς την απαλάδα, το τρέμουλο, τα παραπατήματα τέτοιων λέξεων:

«Ξοδεύτηκε όλο το πάθος, και η δημοσιότητα.

Το τηλέφωνο μου δεν υπάρχει στον κατάλογο.

Πουθενά δεν θα βρεις πιο χαρούμενο άνθρωπο.

Όλα τα πουλιά πορφυρίζουν στον ήλιο που δύει».

Σκέφτομαι πως ξεκίνησε και τελείωσε το προσωπικό του ανηφόρι τυπώνοντας ποιητικές συλλογές. Ένιωθε τους στίχους στο πετσί της ψυχής του, μαθητής του Chaucer, και έτρεμε από πονίδια και γέλιο σκαλίζοντας σονέτα.

*

Το φθινόπωρο του 1931 ο CDM δίνει πέντε διαλέξεις στο Πανεπιστήμιο της Πενσυλβάνια, υπό την αιγίδα της Υποτροφίας Βιβλιογραφίας του περίφημου A.S.W. Rosenbach, συλλέκτη, λογίου και εμπόρου σπανίων βιβλίων και χειρογράφων.

Το 1932 οι ομιλίες αυτές τυπώνονται από την Oxford University Press. (Τι βιβλία έχουν βγει από αυτόν τον εκδοτικό οίκο. Τι τυπογράφοι μαΐστορες. Μνεία ποιώ του Vivian Ridler και της γυναίκας του Anne της των λεπτών αισθημάτων ποιήτριας). Παραδόξως, όμως πρωτοδιάβασα του βιβλίο του CDM σε φωτοτυπία. Το καταφόρτωσα, ελληνιστί downloaded, και το γέμισα σημειώσεις και υπογραμμίσεις προσέχοντας να μην μου ξεφύγει τίποτα (ω, της αυταπάτης) από τη ζωή που υπερχείλιζε. Γιατί για τον συγγραφέα, η λογοτεχνία, σαν μια αβέβαιη *μετάφραση* όλων μας, κουβαλάει ανθρωπιά μέσα της κι όχι

αποδελτιώσεις κριτικών. Είναι συντροφικότητα, φιλία, η ίδια η τραχιά και μοναδική εμπειρία των πολλαπλών βίων μας.

Αφιερώνεται το Ex Libris στους J.S. και R.B. Απλά αρχικά που κατάπιε η όποια ιστορία. Και λοιπόν; Μα επρόκειτο για αυτούς που υπέγραψαν και έστειλαν τον Οκτώβριο του 1818, επιστολή στην εφημερίδα *Morning Chronicle* υπερασπιζόμενοι έναν ποιητή, τον οποίο η κριτική πετσόκοβε. Συνιστούσαν υπομονή και προσέφεραν την βεβαιότητά τους ότι ο νέος αυτός μπορεί να προσφέρει χαρά στους αναγνώστες του. Και το όνομα αυτού; John Keats.

(Νομίζουμε πως εμείς έχουμε δει και αισθανθεί και γράψει ΠΡΩΤΟΙ τα πάντα. Αφέλειες ή μικροπονηριές.

Τα έχει πει ο Ζήσιμος Λορεντζάτος:

«Όσοι ξεκινούν για την περιπέτεια της τέχνης- θα πρέπει να ξέρουν πως «η ιστορία της ομορφιάς συμπληρώθηκε», δεν περιμένει εκείνους που θα την αποσώσουν. Και εκείνο που κάνουν πάντα οι αφοσιωμένοι της δεν είναι παρά ένας αγώνας να ξαναβρούν αυτό που χάθηκε, ξαναβρέθηκε, ξαναχάθηκε κάτω από βοηθητικές ή αντίθετες συνθήκες, ένας αγώνας δύσκολος και ασταμάτητος…».

Τώρα που το σκέφτομαι, τι υπέροχη σύνοψη του βιβλίου μας.

*

Μεγάλη η λίστα «των αφοσιωμένων» στο Ex Libris (πράγμα που μου θυμίζει πως κι εγώ έλαβα το σώμα του βιβλίου από κάποιον άλλο, του ΄30 αναγνώστη. Προσεκτικά κολλημένο στο εσώφυλλο το αυτοκόλλητο ex libris, David Probert το όνομά του, με ντεκόρ μια κατάφορτη βιβλιοθήκη. Ελπίζω να το χάρηκε όσο κι εγώ).

Θα σταθώ σε ελάχιστα σημεία. Περιπατητής σε πλαγιές και σελίδες, υψίπεδα και ενότητες. Έκθαμβος με την ωραιότητα του καθημερινού.

Λοιπόν:

Walt Whitman. Θυμάται ο Μόρλη το Ρώσικο Βιβλιοπωλείο στην Ανατολική Νέα Υόρκη. Εκεί ανακάλυψε τα *Πεζά* του ποιητή· μια ζώη τον θαύμαζε και συνομιλούσε αγαπητικά μαζί του. Αναρωτιέται εν απορία μεγίστη, γιατί ούτε σε σχολεία ούτε σε κολλέγια, ούτε καν στα μοδάτα βιβλιοπωλεία των δυτικών λεωφόρων, κανείς δεν μιλούσε για τούτα τα γραπτά.

C.E. Montague. Δημοσιογράφος, συγγραφέας, υπηρέτησε στον Μεγάλο Πόλεμο, στην αρένα της Γαλλίας. (Έγραψε κι ένα σπουδαίο αντιπολεμικό έργο, το *Disenchantment*). Κυκλοφορούσε, στις ελάχιστες ανάπαυλες του μετώπου, με έναν τόμο τού αγαπημένου του Θουκυδίδη, ή με ψίχουλα για περιστέρια και χήνες στο χάος μιας ερημωμένης χώρας. Γράφοντας για τον απλό οπλίτη, τον κάθε διπλανό του με μια έγνοια ολοφάνερη.

Κατόπιν ο **H.M. Tomlinson**, λονδρέζος συγγραφέας και δημοσιογράφος, γνωστός, *τω καιρώ εκείνω*, για τις θαλασσινές αφηγήσεις του. Κρατάω δύο πράγματα από αυτόν. Πρώτον, την συνομιλία του με τον CDM, το 1924 στο Caledonian Club:

«Γιατί οι Αμερικάνοι κριτικοί σας παραπονιούνται όλη την ώρα πως δεν έχετε καθόλου λογοτεχνία; Μα, έχετε τον Γουίτμαν, τον Μέλβιλ, τον Θόρω και την Έμιλη Ντίκινσον. Δεν αρκούν αυτοί για 75 ή τόσα χρόνια; Πόσα περιμένετε;».

Και το δεύτερο, μια επιστολή του στον Μόρλη, την 4.6.1948- μια μικρή έκρηξη ζωής. Ο CDM έχει γράψει το μυθιστόρημα *Thorofare* και ο Τ. διαβάζοντας του γράφει (παρένθεση- *πόσο* με συγκινεί που έχω το *συγκεκριμένο* αντίτυπο στα ράφια μου):

«…Στην ηλικία μου συχνά θυμάμαι τα λόγια του Παύλου, που κάποτε ήταν Σαούλ «Χαίρετε, πάλιν ερώ, χαίρετε». Αλλά οι μοντέρνοι ποτέ δεν άκουσαν αυτή την λέξη. Εάν το κοινό δεν αξίζει το κέφι που είχες με το Thorofare, δεν φταις εσύ. Προχώρα με ευφροσύνη (joy)».

Το βιβλίο κλείνει με τέσσερις σελίδες, περίπου, προτάσεων ανάγνωσης. Τα «*χρυσά φλορίνια*». Κλασσικοί, ποιητές, δοκίμια, κατάλογοι εκδοτικών οίκων. Μια πανδαισία οίνου παλαιού.

Αλλά λίγο πριν ο συγγραφέας μας θυμάται κάτι που είδε στους τοίχους Ολλανδικού πανεπιστημίου.

Οι φοιτητές έγραφαν, εάν νόμιζαν πως απέτυχαν *Hic sudavi sed frustra*- εδώ ίδρωσα, αλλά μάταια. Όταν όμως πίστευαν πως πέρασαν την δοκιμασία - *Hic sudavi et non frustra*, ίδρωσα εδώ αλλά ελπίζω όχι μάταια. Και γυρνώντας προς το κοινό του, λέει, *για να φτάσουμε οπουδήποτε σαν αναγνώστες, σαν μέτοχοι του κόσμου των γραμμάτων, της ίδιας της ζωής, θέλουμε μόχθο, ιδρώτα.*

*

Να ελπίζω κι εγώ; Hic sudavi et non frustra;

Πρόσφατα *Παρεμβατικώς* σημείωνα:

«Οι δυο μου οχυρωματικές γραμμές: ο Σαίξπηρ και ο Τσώσερ» λέει κάπου ο φίλος μου Χριστόφορος· (το 1941 γράφει ένα βαθύ δοκίμιο για την Σαιξπηρική ΤΡΙΚΥΜΙΑ και τον πόλεμο). Δικιά μου οχυρωματική γραμμή ο ίδιος. Christopher D. Morley. 18 Φεβρουαρίου του 2006 κατεβάζω το πρώτο του ηλεκτρονικό βιβλίο. Στα ράφια τώρα ξεκουράζονται κοντά

στους πενήντα τόμους· και με ξεκουράζουν. Μεγάλωσα με τα γραπτά του. Θέλω να πω τον διάβασα φρέσκο 25άρη νέο· μεσήλικα φτασμένο με άρωμα Ελισαβετιανού· και ώριμου μπαξεβάνου του λόγου -χτυπημένο από τα κύματα του βίου- στα μέσα της δεκαετίας του 50. Η ιστορία της λογοτεχνίας τον έχει (κι αν) στις ψιλές υποσημειώσεις των συμβολαίων με την αθανασία (χαμογελώ).

Για μένα είναι η μικρή λάμψη της φτερούγας στην πρωινή βροχή».

*

Ο φίλος μου Β.Π.Κ. περιγράφοντας την λαχτάρα, την προσμονή για μια συγκεκριμένη έκδοση, αυτό το αδιόρατο κέφι που μας συνέχει, εφηύρε τον όρο «γοργο/γορδονοπαλμίαση». Να τρέξεις, να ποθείς. Βιβλία αγαπημένα. Ex Libris Carissimis. Μια λογοτεχνία που μας γητεύει, καταπώς το λέει ο Ποιητής που είναι, σήμερα, ανάμεσά μας:

…σου ψιθυρίζει μυστικά που πρέπει εσύ να εξιχνιάσεις

σου φωτίζει πράγματα που μέναν σκοτεινά ως τότε...

Σας ευχαριστώ.